

Ministry of Education and Science of Ukraine
Sumy State University (Ukraine)
The College of New Jersey (USA)
Camarines Sur Polytechnic Colleges (Philippines)
European Danube Academy (Germany)
University of Kragujevac (Serbia)

Proceedings

STRATEGIC INNOVATIONS OF SOCIAL COMMUNICATIONS AND FOREIGN PHILOLOGY IN CRISIS TIMES

I International Scientific and Practical Conference

1 June 2024

Sumy State University, Ukraine

Sumy 2024

**Ministry of Education and Science of Ukraine
Sumy State University (Ukraine)
The College of New Jersey (USA)
Camarines Sur Polytechnic Colleges (Philippines)
European Danube Academy (Germany)
University of Kragujevac (Serbia)**

Proceedings

**STRATEGIC INNOVATIONS OF SOCIAL COMMUNICATIONS AND
FOREIGN PHILOLOGY IN CRISIS TIMES**

I International Scientific and Practical Conference

1 June 2024
Sumy State University, Ukraine

Sumy 2024

UDC: 81'25'42:316.7(063)(0.034)

S88 Strategic Innovations of Social Communications and Foreign Philology in Crisis Times: collection of scientific paper of the I International Scientific and Practical Conference (1 June 2024) / responsible editor Nabok M., responsible designer Sadivnycha M. Sumy: Sumy State University, 2024. 351 p.

The collection includes scientific materials devoted to current problems in the field of distance teaching and learning in the era of digital technologies, in particular in language pedagogy, media innovations, modern translation, ethnolinguistics, stylistics, methods and methodologies of modern linguistic and literary disciplines. The composition of the collection is scientific research on the preservation of national identity and cultural heritage, intercultural communications, psychological theory and practice, sociological research.

For teachers of higher education institutions, graduate students, students, teachers of secondary schools, gymnasiums, lyceums and colleges, all those interested in socio-humanitarian issues.

The materials are printed in the author's editorial

Головко, Л., Головко, Т. (2021). Бренд територій, як інструмент соціальної згуртованості громад. У *Бренд-менеджмент: маркетингові технології*, 27–29.

Житомирська міська рада. (2017, 28 березня). *Запрошуємо до Житомира* [Відео]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=9w7XAGxAGN0>

Іванченко, А., Іванченко, Г. (2021). Брендинг міста як інструмент територіального маркетингу (приклад міста Вінниця). У *Бренд-менеджмент: маркетингові технології*, 374–376.

Медіаспоживання українців: Другий рік повномасштабної війни. Опитування ОПОРИ. (б. д.). ОПОРА – Громадянська мережа – вибори в Україні - Election in Ukraine. https://www.oporaua.org/polit_ad/mediaspozhyvannia-ukrayintsiv-drugii-rik-povnomasshtabnoyi-viini-24796

Туманська, М. А. (2021). Медіаконтент: Сутність та види. *Наука онлайн: Міжнародний електронний науковий журнал*, (11).

Anholt, S. (2007). *Competitive Identity: The New Brand Management for Nations, Cities and Regions*. Palgrave Macmillan.

Жиленко І.Р.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1982-710X>

доктор філологічних наук

професор кафедри журналістики та філології

Сумського державного університету

м. Суми, Україна

БІЛЬШОВИЦЬКИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ У ТВОРАХ ЗАРУБІЖНОЇ ПУБЛІЦИСТИКИ

Найдоленосніші події початку ХХ століття – Жовтневий переворот, а за ним створення у кінці 1922 року Союзу Радянських Соціалістичних республік – викликали у світі неймовірну цікавість. Це питання є для нас *актуальним* не лише з огляду переосмислення обставин того часу, але й з боку розуміння того, як, чому і завдяки яким творам світова спільнота дізнавалася і сприймала СРСР –

як світовий експеримент «союзу незламних республік вільних» (у перекладі М. Бажана – слова з гімну С. Міхалкова «Союз нерушимих республік свободных») – чи «не той, яким ми сподівалися його бачити» (Жід, 1990). З огляду на минуле можна зрозуміти й сьогодення, адже зображення сучасних подій відбувається з присутністю вдалих пропагандистських маркерів.

У травні 1927 р. до редакцій деяких еміграційних видань, зокрема паризьких, надійшло анонімне звернення «До письменників світу», у якому митці СРСР нарікали на мовчання зарубіжних колег тоді, як «у великій країні йде удушення великої літератури». Автори зазначали, що, окрім співчуття й морального засудження найжорстокішої з деспотій, вони нічим не зможуть допомогти, але намагалися відкрити світові правду, розповівши про жорстку реальність, створену «майстерною лицемірною маскою з того страшного лику, який виявляє комуністична влада в Росії». Письменники заклинали зарубіжних колег описати страшний досвід СРСР, бо самі вони безсилі зробити це. У газеті «Правда» згадане звернення було назване фальшивкою. І хоча письменники, які перебували в еміграції, спробували завадити цьому, написавши протест проти комуністичної брехні, однак західна преса ніяк на це не відреагувала.

Мета роботи: розглянути репрезентацію СРСР як безпрецедентного більшовицького експерименту у творах зарубіжних публіцистів, виявивши їхню кардинальну відмінність і намагання кожного сказати світові свою «правду».

СРСР, як відомо, охоче запрошував зарубіжних журналістів і працював з ними так ефективно, щоб країни Заходу у жодному разі не дізнався правди. До цього «додавалися і чималенькі «фінансові заохочення» потрібних персонажів – політиків, профспілкових діячів, інтелектуалів. Крім того, вистачало і мрійників-не-від-світу-сього, котрі абсолютно добровільно розповідали, яким чудовим є життя трудящих в Радянському Союзі і які брудні наклепи ллють на це життя буржуазні писаки» (Грабовський, 2012). Так Країна Рад довоєнних часів стала місцем «паломництва» зарубіжних письменників, яким – чи під впливом більшовицької пропаганди, чи від власного бажання – кортіло самим побачити, як відбувається побудова соціалізму й описати цей світовий експеримент.

У 30-ті роки деякі журналісти знаходилися в СРСР як представники зарубіжних видань (Гарет Джонс, Волтер Дюранті). Серед тих, хто побував, іноді й не один раз, і був частіше у або захваті від оновленої країни – Бернард Шоу, Луї Арагон, Сінклер Льюїс, Герберт Веллс, Теодор Драйзер, Ромен Роллан, Анрі Барбюс, Ліон Фейхтвангер, Андре Жід та багато інших. Наукові й журналістські розвідки на цю тему маємо від І. Бредіхіна, О. Гандзія, С. Грабовського, І. Жиленко, Ю. Колісника, В. Короткого, С. Криворучко. Дж. Мейса, К. Мороза, О. Мустафіна, О. Пасхове́ра, К. Сіріол, Ю. Шаповала та багатьох інших.

Зарубіжні письменники залишили твори про більшовицький експеримент, які на початку перебудови Жак Дерріда назвав «літературним пілігримством». Щоб упевнитися, що Захід мав дві правди про СРСР – «єдину у світі державу, яка не містить у собі жодної вказівки на місцевість чи націю, яка не має власного імені в звичному сенсі слова» (Ж. Дерріда), зробимо *оглядову подорож* у 30-і роки за творами відомих літераторів – Бернарда Шоу і Андре Жіда.

Після Жовтневого перевороту Бернард Шоу приєднався до руху «Руки геть від Росії!», захищаючи право країни на експеримент. Готуючись до відвідин Москви у 1931 р., він наполягав: «Я не хочу померти, не побачивши СРСР!». Письменник не лише побачив, а був у захваті, навіть став одним з найбільших і найкращих спростовувачів кривавих злочинів Кремля. Бернард Шоу писав: «Голод в СРСР? Це нонсенс. Я ніколи не бачив, щоб десь годували так добре, як у Радянському Союзі. Це були дев'ять найситніших днів у моєму житті». У передмові до п'єси «На міліні» (1933) він категорично заперечував існування голоду в Україні. «Я не бачив там голодних людей, і діти були помітно гладкими. І я не можу вірити тим звісткам, коли щойно прочитав у *The Times* листа від містера Керенського, який запевняв, що в Україні голодні люди їдять одне одного» (Пасхове́р, 2015). Разом із 20-ма іншими особами, 2 березня 1933 р. Б. Шоу написав лист у *The Manchester Guardian*, де зокрема йшлося: «Ми, ті, що підписались нижче, нещодавно відвідали СРСР. Деякі з нас об'їздили більшу частину її цивілізованої території. Ми хочемо зазначити, що ми ніде не бачили доказів такого економічного рабства, злиднів, безробіття та цинічного відчаю

покращення, які сприймаються як неминучі та ігноруються пресою як такі, що «не мають цінності новин» у наших власних країнах. Скрізь ми бачили повний надії та ентузіазму робітничий клас, який поважає себе, вільний до меж, нав'язаних їм природою та жакливою спадщиною від тиранії та некомпетентності їхніх колишніх правителів <...> Ми вважали б це нещастям, якби нинішня кампанія брехні дозволила б просунути без протиріч і зашкодити відносинам між нашою країною та СРСР» (Letters, 1933).

Іншу «правду» дізнаємося від класика французької літератури Андре Жіда, який у 20-30-ті роки був у Радянському Союзі одним із найпопулярніших зарубіжних письменників. Він не приховував симпатій до комуністів: «Три роки тому я висловив своє захоплення Радянським Союзом, оголосив про свою любов до нього. Здійснюваний там безпрецедентний експеримент сповнював наші серця надією, ми побачили в ньому джерело величезного прогресу, порив, здатний захопити все людство» (Жід, 1990, с. 83). Андре Жід заявив на весь світ: «Якби для успіху Радянського союзу потрібне було моє життя, я б його віддав». В СРСР почули позитивний відгук письменника й запросили відвідати країну, куди він завітав разом з іншими представниками французької інтелігенції.

Але все виявилось не так, як уявляв собі Андре Жід за натхненними відгуками численних братів по перу. Своїми враженнями він поділився в опублікованому наприкінці того ж року нарисі «Повернення з СРСР», де зауважив: «...в СРСР мені було (в моральному плані) то холодно, то жарко» (Жід, 1990, с. 98). Жід наголосив на відсутності свободи думки, жорсткому контролі за літературою та громадським життям. Цікаву згадку залишив автор про епізод, коли, проїжджаючи Горі, де народився Сталін, вирішив відправити йому листівку-вдячність. Але текст телеграми не сподобався перекладачеві, адже поруч з займенником «Вам» у ньому не було слів на кшталт: «Вам, вождеві трудящих» або «учителю народів». Автор зауважив: «...Але б'юся я даремно. Нічого не вдієш» Нарешті погоджується, втомлений суперечкою і розуміє, що «все це утворює між Сталіним і народом жакливу і непереборну дистанцію», до того ж згадує, що усі його короткі промови, виголошені в СРСР, містили

аналогічні поправки і уточнення, що й змусило Андре Жіда заявити: «...я не визнаю своїм жоден текст, який вийшов російською мовою протягом мого перебування тут» (Жід, 1990, с. 94). Письменник зауважує на тих речах, які пізніше знайдуть підтвердження у сліпому поклонінні вождеві народів: це і численні тости за Сталіна, і символічні картини, де він – у центрі – виголошує промову, а члени уряду аплодують йому. А ще Андре Жід «...не бачив такої кімнати, найскромнішої, найбруднішої, де б не висів на стіні портрет Сталіна в тому місці, де колись була ікона» (Жід, 1990, с. 94).

Хоча у нарисі було чимало теплих слів на адресу простих радянських людей, захоплення самовідданістю тих на новобудовах, натомість автор показав незвичні для нього речі: схожість одягу і приміщень, численні черги за невідомо яким товаром, товкотнечі, розповів про низьку якість товарів, адже не зміг купити навіть сувенірів, виявив фальш колективізації, стахановського руху: «Стахановський рух був чудовим винаходом, аби розворушити ледарів (колись був батіг)» (Жід, 1990, с. 89).

Але навіть така обережна критика викликала невдоволення численних прихильників і друзів СРСР, у т. ч. Ліона Фейхтвангера, який написав на противагу Жідові книгу «Москва. 1937». На це Андре Жід відповів критикам набагато різкішим щодо сталінського режиму нарисом «Поправки до мого „Повернення з СРСР“» (1937), у якому писав: «Я просвітився вже після того, як було написано книгу про СРСР. Сітрайн, Троцький, Мерсьє, Івон, Віктор Серж, Легей, Рудольф та багато інших забезпечили мене документами. Те, що я в них знайшов і про що тільки невиразно здогадувався, підтвердило і посилило мої висновки. Настав час для Комуністичної партії Франції розплющити очі, щоб припинити їй брехати. Або, якщо сказати по-іншому, щоб трудящі зрозуміли, що комуністи їх дурять так само, як їх самих дурить Москва» (Жід, 1990).

Отже, для кращого розуміння того, що і як відбувалося у Країні Рад у 20-30-ті роки, на прикладі творчості двох авторів зарубіжжя Бернарда Шоу і Андре Жіда ми відслідкували, яку «правду» хотів донести світові кожен з них. Історія й зараз показує, на чиєму боці істина, а також дає розуміння того, яку роль

відгравала радянська пропаганда, плоди якої відчуває світ і зараз.

Список використаних джерел:

Грабовський, С. (2012) Захід осмислює радянський тоталітаризм: терор, ГУЛАГ, Голодомор. 22.11.2012. <https://www.radiosvoboda.org/a/24777866.html>

Жід, Андре (1990). Повернення з СРСР. Пер. з франц. І. Овруцької. *Всесвіт*. 7. 83–111.

Пасховер О. (2015) Голодомор: як Сталін обдурив Бернарда Шоу, а він обдурив весь світ. 30 листопада 2015 р. <https://nv.ua/ukr/opinion/golodomor-jak-stalin-obduriv-bernarda-shou-a-vin-obduriv-ves-svit-82882.html>

Letters to the Editor Social Conditions in Russia Recent Visitor's Tribute. *The Manchester Guardian*. Thursday, 2 March, 1933. https://web.archive.org/web/20130308053936/http://www.garethjones.org/soviet_articles/bernard_shaw.htm

Ювко З.Ю.

студент кафедри журналістики та філології

Сумського державного університету

м. Суми, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИСВІТЛЕННЯ ГОЛОДОМОРУ 1932-1933 рр.

У МАТЕРІАЛАХ ІНОЗЕМНИХ ЖУРНАЛІСТІВ

Голодомор – жахлива трагедія в історії людства та нашої держави. Штучний голод, який вчинила влада СРСР по відношенню до українського народу, тривалий час несправедливо замовчувався у світі, та й досі багатьма країнами залишається невизнаним через тиск Росії. Але як тоді, так і зараз, світова спільнота воліє закрити очі на злочини росіян та відмовитись від визнання правди, якою б жорстокою та жахливою вона не була. Тоді уряди країн боялися псувати відносини з Радянським Союзом, адже через прихід до влади націонал-соціалістів у Німеччині в 1933 р. головною загрозою вважався вже не